

INTEGROIVA KIRJALLISUUSKATSAUS YHTEISÖLLISESTÄ VÄKIVALLASTA MUSLIMIYHTEISÖISSÄ JA SOSIAALITYÖN ROOLISTA MUSLIMIPERHEIDEN PARISSA TEHTÄVÄSSÄ TYÖSSÄ

Minna Taipale: *VTM, väitöskirjantutkija, yliopisto-opettaja, Turun yliopisto*

mltaip@utu.fi

Janus vol. 32 (4) 2024, 410–428

Janus

Tiivistelmä

Artikkeli käsittelee tutkimuskatveeseen jäänyttä yhteisöllistä väkivaltaa. Artikkelissa tutkitaan, miten yhteisöllinen väkivalta näkyy muslimiyhteisöissä ja muslimiperheiden parissa tehtävässä sosiaalityössä. Tutkimus on integroiva kirjallisuuskatsaus, jonka aineistona on 24 englanninkielistä, tieteellistä tutkimusta. Tutkimustehtäviin haetaan vastauksia kolmen tutkimuskysymyksen avulla ja aineistoa on analysoitu hyödyntäen sisällönanalyysiä. Tutkimustulosten mukaan yhteisöllisessä väkivallassa on erityispiirteitä, joiden huomioimiseen tulee jatkossa panostaa laajemmin. Yhteisöllisyyteen kietoutuvat uskonnolliset ja kulttuuriset traditiot voivat mahdollistaa väkivallan todentumista, mutta toisaalta niiden kautta voidaan ehkäistä ja purkaa väkivaltaa. Muslimiyhteisöjen diversiteetti ja muslimiväestön lisääntyminen länsimaissa nostavat esille sosiaalityön tarpeen kiinnittää huomiota kulttuuri- ja uskontolukutaitoisten työmenetelmien ja interventioiden kehittämiseen.

JOHDANTO

Tässä artikkelissa tutkin integroivan kirjallisuuskatsauksen keinoin, mitä on uskonnollinen yhteisöllinen väkivalta ja miten se näkyy muslimiperheiden parissa tehtävässä sosiaalityössä. Artikkelissa tarkastelen kyseisiin ilmiöihin kiinnittyvää kansainvälistä tutkimustietoa ja kokoan tietoa sosiaalityön jatkotutkimuksen tueksi. Artikkelia taustoittaa yhteisölliseen väkivaltaan keskittyvän tutkimuksen vähäisyys. Aiempi väkivaltatutkimus on painottunut pääasiassa yksilöiden väliseen väkivaltaan ja väkivaltaan kytkeytyvä monitekijäisyyden näkökulma on jäänyt tutkimuskentällä vähäiselle huomiolle. Artikkelissa painotan väkivallan yhteisöllisyyden tarkastelua, sillä Hongia (2020) laina-

ten väkivallan yhteisölliseen puoleen keskittyminen mahdollistaa väkivallan erityispiirteiden huomioimisen ilman kulttuuristavia ja uskonnollistavia oletuksia. Yhteisöllisen väkivallan kohdalla on huomioitava, että väkivaltaa voi tapahtua erilaisissa yhteisöissä eikä se rajaudu ainoastaan muslimiyhteisöissä esiintyväksi ongelmaksi (Salter 2014; Hong 2020).

Artikkelissa rajaan yhteisöllisen väkivallan tarkastelun muslimiyhteisöihin perustuen kahteen taustatekijään. Tutkimuksen ensimmäisenä rajausperusteena on muslimiväestön kasvu viime vuosikymmeninä sekä ennusteet, että muslimien määrä jatkaa globalisoitumisen myötä kasvuaan Suomessa ja muissa länsimaissa (Pew Research Cen-

ter 2011; Pauha & Martikainen 2022). Tässä yhteydessä viitataan länsimailla valtioihin, joissa korostuvat yksilöllisyys, taloutta, tieteellisyys ja demokraattisuutta korostavat arvot. On syytä kuitenkin tunnistaa, etteivät länsimaat ole yhtenäinen ryhmä, sillä niihin lukeutuissa valtioissa esiintyy erilaisia yhteiskuntarakenteita. (Jouhki 2015.) Artikkelin rajauksessa päädyin käyttämään käsitettä länsimaat, koska se mahdollistaa muslimiyhteisöjen tarkastelun maissa, joissa muslimit ovat vähemmistöasemassa.

Toisena perusteena tutkimusrajaukselle on islamin uskonnon suuri vaikutus muslimien muodostamisessa yhteisöissä. Hodgea (2005) lainaten uskonto on muslimien arkea laajalti raamittava elämäntapa. Islamin uskonnon kollektiivinen painottuneisuus kattaa kokonaisuutensa yhteisön ja siinä elävien yksilöiden hengellistä ja sosiaalista elämää. Uskonto kytkeytyy yhteisön sosiaalisiin rakenteisiin, jolloin uskonnolla on oma paikkansa yhteisön sisäisten normien ylläpitämisessä. (Emt.)

Tutkimuksen rajautuminen vähemmistönä olevaan yhteisöön edellyttää tutkimukselta erityistä eettisyyttä ja kykyä tarkastella tutkittavaa ilmiötä ilman uskonnollistavia oletuksia. Uskonnollistamisella viitataan Martikaisen (2008) määrittelyyn, jonka mukaan muslimeita tarkastellaan usein oletetun uskonnollisen taustan kautta. Vähemmistöjen kohdalla yksittäiset ilmiöt nähdään tällöin koko yhteisöä määrittävinä tekijöinä (Linjakumpu ym. 2023). Näitä tutkimukseni eettisiä haasteita huomioin hyödyntämällä erojen näkökulmaa (Keskinen 2017), jonka avulla pystyn tarkastelemaan väkivallan, mus-

limiyhteisöjen ja niissä elävien yksilöiden sekä erilaisten valtasuhteiden yhteen kietoutumia. Asemoidun artikkelissa ensisijaisesti tutkijaksi, mutta samaan aikaan kiinnostukseni tutkittavaa ilmiötä kohtaan taustoittuu omakohtaiseen kokemukseeni muslimiyhteisön jäsenyydestä sekä työskentelystä monikulttuurisen sosiaalityön kentällä.

Artikkelissa tutkin muslimiyhteisöjen lisäksi sosiaalityön roolia yhteisöllisen väkivallan tunnistamisessa, sillä Ylirukan ym. (2018) mukaan työntekijät kokevat työssään erityisinä haasteina kulttuuristen ja uskonnollisten ilmiöiden tunnistamisen. Yliruka ym. (Emt.) toteavat, ettei palvelujärjestelmällä toistaiseksi ole riittäviä keinoja vastata kompleksisten ilmiöiden nostamiin tarpeisiin. Suomalainen viranomaistoiminta on Linjakumpuun ym. (2023) viitaten kehittynyt viime vuosikymmeninä kulttuurisen moninaisuuden huomioimisessa, mutta silti uskonto mielletään sosiaalityöstä irralliseksi eivätkä uskontotietoiset työkäytännöt ole vielä saavuttaneet laajempaa kiinnostusta sosiaalityön kentällä tai tutkimuksessa.

Kautilaa (2017) ja Linjakumpua ym. (2023) mukaillen, sosiaalityössä on tärkeää huomioida uskonnon ja kulttuurin mukanaan tuomat resurssit, mutta samaan aikaan tarkastella kriittisesti voivatko uskonnolliset tai kulttuuriset tekijät uhata yksilön oikeuksien toteutumista. Sosiaalityössä tarvitaan yhä useammin uskontolukutaitoa¹, sillä uskontolukutaitoinen sosiaalityöntekijä kykenee ottamaan puheeksi uskontoihin kytkeytyviä ilmiöitä ja löytämään työtapoja haitallisten ilmiöiden purkamiseen (Linjakumpu ym. 2023). Tällä artikkelilla vastaan osaltani yhteisölli-

sen väkivallan tutkimuskatveeseen ja avaan keskustelua sosiaalityön uskontolukutaidon tarpeesta. Tutkimukseni motivaattorina toimivat yhteisöllisen väkivallan tutkimuspuutteet, sosiaalityöhön fokusoidun uskontolukutaitoa käsittelevän tutkimuksen (ks. esim. Linjakumpu ym. 2023) vähäisyys sekä uskonnollisten yhteisöjen kielteisten ulottuvuuksien tutkimuksen (ks. esim. Hurtig 2013) rajallisuus.

**MUSLIMIYHTEISÖT, YHTEISÖLLINEN
VÄKIVALTA JA KYTKÖS
MUUHUN VÄKIVALTAAN**

Muslimiyhteisöjen käsitteellisenä perustana hyödynnän islamin uskonnosta nousevaa yhteisön käsitettä *umma*², jolla tarkoitetaan muslimien muodostamaa globaalia ja ylirajaista yhteisöä. Ummalla on uskonnollinen perusta, sillä se on mainittu useasti islamin pyhässä kirjassa *Koraanissa*³ (Schmidt 2005; Sahin 2022). Artikkelin yhteisön käsitteellistystä taustoittaa lisäksi Hurtigin (2013) uskonnollisen yhteisön määrittely, jossa yhteisössä yhdistyvät hengelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset sidokset. Muslimiyhteisöjen kohdalla jaettu uskonnollinen ideologia ja sen kautta muodostuvat sosiaaliset sidokset ovat tärkeitä yhteisön rakentumiselle, vaikka taustalla vaikuttaa myös muita tekijöitä, kuten kulttuuri, etnisyys, kieli, poliittinen kiinnostus, koulutus ja sosioekonominen asema (Juntunen 2020). Suhde uskontoon ja politiikkaan silti nousevat Juntusen (Emt.) mukaan kahdeksi keskeiseksi muslimien ryhmäytymistä ohjaavaksi tekijäksi. Artikkelissa käytän yhteisön käsitettä monikossa perustuen siihen, että muslimit muodostavat hyvin erilaisia yhteisöjä. Muslimien

heterogeenisyys näkyy muslimiyhteisöjen ja näissä elävien yksilöiden arjen toimintojen ja uskonnon harjoittamisen moninaisuutena (Juntunen 2020). Aapakalliota (2022) lainaten yhteisöissä elävät yksilöt voivat kuulua useampaan yhteisöön samanaikaisesti ja ylirajaisesti, mikä osaltaan hämärtää mielikuvaa yhtenäisestä muslimiyhteisöstä.

Yhteisöllisyys mahdollistaa yksilöiden välille sosiaalisia sidoksia ja yhteisön osallisuuden kautta yksilö saa kokemuksia kuulumisesta ja hyväksytyksi tulemisesta (Tönnies & Loomis 2001). Putnamin (1995) sosiaalisen pääoman teoretisointiin peilattuna yhteisöön kuulumisen lisää sosiaalisia verkostoja, edistää yksilöiden välistä luottamusta ja rakentaa yhteisön sisäisiä sosiaalisia normeja. Yhteisön sosiaaliset verkostot tuovat yhteisöön kuuluville yksilöille hyötyä, mutta Hurtigia (2013) mukaillen yhteisön sosiaaliset suhteet ja normit voivat myös lisätä haitallista sosiaalista kontrollia. Yhteisön sosiaaliset suhteet ovat kiinteästi sidoksissa moraalisiin normeihin, joiden noudattamista hallitaan yhteisön sisäisellä sosiaalisella kontrollilla. Tämä voi näkyä yhteisön jäsenten toiminnan ohjaamisena tai valvomisena, mutta äärimmillään toteutettuna jopa väkivaltana. (Hurtig 2013; Aapakallio 2022.)

Ronkaista (2017) mukaillen määrittelen väkivallan äärimmäiseksi kontrolliksi, jonka tavoitteena on ylläpitää valta-asemaa. Väkivaltaa tyytittään usein keinon mukaan, jolloin väkivalta on fyysistä, taloudellista, henkistä, seksuaalista tai hengellistä vallan käyttöä (Ronkainen 2017). Väkivalta voi olla suoraa tai epäsuoraa yksilöiden välillä pari- ja perhesuhteissa tapahtuvaa tai kollektiiv-

vista yhteisön sisäistä tai ryhmien välistä väkivaltaa. Määrittelen yhteisöllisen väkivallan kytkeytyvän kunniaan liittyvään väkivaltaan, sillä molemmissa väkivallan muodoissa toimivat motivaattorina käsitykset kunniaa ja häpeästä sekä kunniakäsitysten ylläpitäminen jopa voimakkein (Aapakallio 2022). Nämä kunniakäsitykset kytkeytyvät vahvasti yhteisöllisyyteen sillä, kuten Hong (2020) on todennut, säätelevät yhteisössä vallalla olevat käsitykset ja normit yksittäisten jäsenten moraalialia ja toimintaa.

Kansainvälisessä tarkastelussa sukupuolittuneeseen väkivaltaan sisällytetään muun muassa kunniaan liittyvä väkivalta, sillä nämä väkivallan muodot perustuvat patriarkaalisuuteen ja naisia alentaviin yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin rakenteisiin (Ronkainen 2017). Katson yhteisöllisen väkivallan ja kunniaan liittyvän väkivallan olevan sukupuolittuneesti latautuneita, sillä sukupuolen merkitys näkyy erityisesti yhteisön moraalikoodiston ylläpitämisessä. Kuten Hong (2020) tuo esille, moraalin vartijan rooli asemoituu patriarkaalisissa yhteisöissä sukupuolittuneesti miehille, jolloin naisten asema on usein heikompi.

Yhteisöllinen väkivalta taustoittuu aiemmin kuvaamaani yhteisöön kuulumisen tarpeeseen, yhteisön sosiaaliseen kontrolliin sekä väkivallan käyttöä oikeuttaviin moraalisiin normeihin. Ronkaiseen (2017) viitaten yhteisöllisen väkivallan kohdalla on erityisen keskeistä tunnistaa väkivallan seuraussuhteet. Yhteisöllisyydestä kumpuava solidaarisuus yhteisöä kohtaan, yhteisön jäsenen riippuvuus väkivallan tekijöistä ja yhteisön osallisuus lisäävät

väkivallan vaikutusta. Yhteisöllisessä väkivallassa kollektiivisuuteen perustuva kontrolli muodostaa yhteisöihin väkivallan todentumisen paikkoja, joiden tunnistaminen on tulevaisuudessa yhä tärkeämpää. (Grans 2018; Hong 2020.)

TUTKIMUSASETELMA

Tämä artikkeli on kirjoitettu osana LAMPE-tutkimushankkeen⁴ julkaisuja. Artikkelin tarkoituksena on tarkastella, mitä on uskonnollinen yhteisöllinen väkivalta ja miten se näkyy muslimiperheiden parissa tehtävässä sosiaalityössä. Tarkastelen näitä tutkimustehtäviä aiemmin kansainvälisen sosiaalityöhön, muslimiyhteisöihin ja väkivaltaan keskittyvän tutkimuksen valossa. Tutkimuskysymyksinä ovat: 1) *Millaista roolia yhteisöllisyys näyttelee muslimiyhteisöissä esiintyvässä väkivallassa tai väkivallasta irtaantumisessa?* 2) *Millaisia ilmiöitä muslimiperheiden parissa tehtävässä sosiaalityössä nousee esille liittyen uskonnolliseen yhteisöllisyyteen ja väkivaltaan?*

Menetelmänä artikkelissa on integroiva kirjallisuuskatsaus, sillä tarkoituksena on tiivistää aiempaa empiiristä ja teoreettista tietoa. Integroiva katsaus valikoitui tutkimusmenetelmäksi, sillä menetelmällä voidaan yhdistää erilaisia metodologisia aineistoja, laajentaa tutkimusilmiöstä esiin nostettavia näkökulmia sekä muodostaa näiden avulla uutta teoriaa työkäytäntöjen kehittämisen tueksi (Whitemore & Knafl 2005). Integroiva katsaus eroaa systemaattisesta katsauksesta siinä, ettei integroivassa katsauksessa seulota aineistoa yhtä tarkkojen kriteerien mukaan ja sen avulla voidaan tuottaa laajempaa kuvaa tutkitavasta ilmiöstä. Integroivassa katsauk-

sessä noudatetaan silti systemaattisempaa tutkimusotetta kuin kuvailevassa narratiivisessa katsauksessa, mikä mahdollistaa järjestäytyneemmän kuvauksen aineistosta. (Saikku ym. 2017.) Tässä katsauksessa etenin systemaattisen katsauksen vaiheiden mukaisesti, joihin sisältyi tutkimusongelman asettelu, aineiston hankinta, arviointi, analyysi, tulkinta sekä tulosten muodostaminen ja esittely (Whitemore & Knafel 2005).

Tutkimuksen aineiston hankinnassa käytin taulukossa (Taulukko 1) kuvattavia tietokantoja ja hakusanoja. Aineistohaut tein kahdella erillisellä toisiaan täydentävällä hakukierroksella, joissa hakusanayhdistelmät painottuivat tutkimuskysymysten mukaisesti. Ensimmäinen haku ja siinä käytetyt hakusanayhdistelmät kohdentuivat ensimmäisen tutkimuskysymyksen perusteella muslimiyhteisöjä, väkivaltaa ja sosiaalityötä

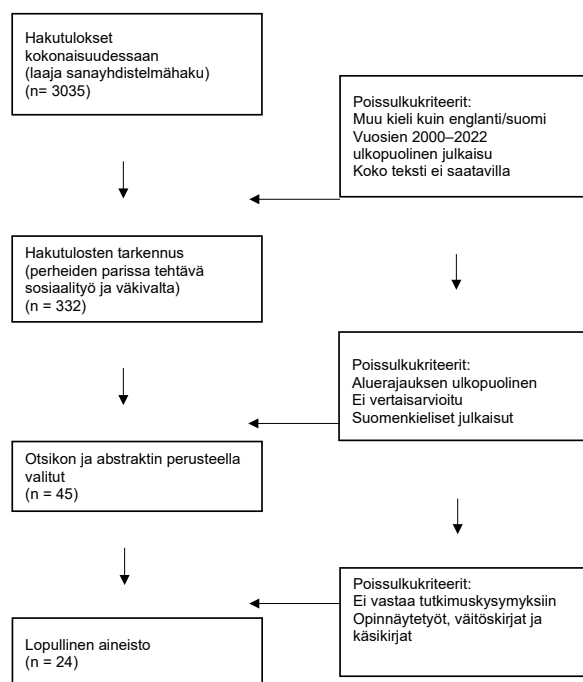
muslimiyhteisöjen parissa tarkasteleviin tutkimuksiin. Tässä haussa sain yhteensä 3035 hakutulosta. Tarkensin hakua vielä toisen tutkimuskysymyksen mukaisesti muslimiperheiden parissa tehtävään sosiaalityöhön. Tarkennetun haun kautta nousi 332 hakutulosta, joissa kuvattiin sosiaalityötä muslimiperheiden parissa tai väkivaltaa muslimiperheissä. Kahden erillisen hakukierroksen käyttäminen oli tarpeen, jotta sain koottua tutkimuskysymysten kannalta relevantin aineiston. Aineiston hankinnan alussa tein lisäksi muutamia hakuja ARTO tietokannassa, mutta suomenkielisillä hakusanoilla ei löytynyt tutkimustehtävien kannalta soveltuvia tutkimuksia. Suomenkielisissä hauissa korostuivat väkivaltaiseen radikalisoitumiseen keskittyvät tutkimusjulkaisut, joten rajasin suomenkieliset tietokannat lopullisten hakutulosten ulkopuolelle.

Taulukko 1. Tietokannat ja hakusanayhdistelmät

Tietokannat	Hakusanat ensimmäinen haku	Hakusanat toinen haku
Ebsco	1) "Violence" AND "Muslim	1) "Islam AND "child
ProQuest religion	communities" AND "social work"	protection" AND
database	2) "Community-based violence" AND	"violence
Taylor & Francis	"Muslim communities"	2) "Islam" AND "family
Online	3) "multi-perpetrator violence" AND	work" AND "violence"
Sage journals	"community"	
	4) "Islam" AND "violence" AND "social	
ARTO	work"	
(suomenkielinen	5) "Social work" AND "Muslim clients"	
haku)	6) "Väkivalta" JA "yhteisöt" JA "islam"*	

Aineistohaussa etsin seuraavia sisäänottokriteereitä sisältäviä julkaisuja: vastaaminen tutkimusongelmaan, ajankohtauus, aluerajaus ja kieli sekä aineiston laatu. Hakutulokset ja niiden tarkennukset sekä aineiston poissulkukriteerit esittelen tarkemmin kuviossa 1. Valittavat julkaisut rajasin ajankohtauisuuden varmistamiseksi ajanjaksolle 2000–2022. Aineiston rajasin länsimaiseen sosiaalityöhön tai länsimaissa asuviin muslimiyhteisöihin. Aineiston rajaus länsimaiseen kontekstiin perustui tarpeelle saada koottua aineistoa, jonka tulokset olisivat hyödynnettävissä suomalaisen sosiaalityön tutkimuksessa ja kehittämisessä.

Aineistohaun ensimmäisessä rajauksessa rajasin aineiston abstraktien ja otsikoinnin perusteella 45 artikkeliin. Aineistoon hyväksyttävien artikkelien edellytyksenä oli, että artikkeleissa kuvattiin tutkittavia ilmiöitä ja ne olivat englanninkielisiä, vertaisarvioituja tieteellisiä julkaisuja. Aineiston ulkopuolelle jätin artikkelit, joita ei ollut saatavissa kokonaan tai ne olivat opinnäytetöitä tai käsikirjoja. Painotuksessa tieteellisiin artikkeleihin on perusteena niiden ajantasaisuus. Kokonaiset väitöskirjat sisältäen monografiat voivat olla pitkän prosessin vuoksi jäljessä aikaansa, jonka vuoksi rajasin ne aineiston ulkopuolelle. Lopulliseen aineistoon sisältyy yksittäisiä väitöskirja-artikkeleita, joiden aikaikkuna on sisäänottokriteerien mukainen.

Kuvio 1. Aineiston valintaprosessi

Taulukko 2. Lopulliseen aineistoon valikoituneet artikkelit

Artikkelin tekijät, vuosi ja nimi	Menetelmä	Maa
Abdullah, S. (2015) An Islamic perspective for strength-based social work with Muslim clients.	Teoreettinen	Ei maarajausta
Afrouz, R. ym. (2020) Seeking help in domestic violence among Muslim women in Muslim-majority and non-Muslim-majority countries: A literature review.	Laadullinen kirjallisuuskatsaus	Ei maarajausta
Al-Krenawi, A. & Jackson, S. O. (2014) Arab American marriage culture, tradition, religion, and the social worker.	Teoreettinen	Yhdysvallat
Alizadeh, V. ym. (2011) Counselling teenage girls on problems related to the 'protection of family honour' from the perspective of school nurses and counsellors.	Laadullinen, haastattelut	Ruotsi
Chowdhury, R. & Winde, B. (2022) A web model of domestic violence in Muslim communities - a multiperspective IPA approach	Laadullinen, haastattelut	Iso-Britannia
Faizi, N. (2001) Domestic violence in the Muslim community.	Teoreettinen	Yhdysvallat
Fineran, S. & Kohli, H. K. (2020) Muslim refugee women's perspectives on intimate partner violence.	Laadullinen, haastattelut	Yhdysvallat
Ghafooria, N. (2017) Muslim women and domestic violence: Developing a framework for social work practice.	Laadullinen, haastattelut	Australia
Ghafooria, N. & Easteal, P. (2021) Help-seeking experiences of immigrant domestic violence survivors in Australia: A snapshot of Muslim survivors.	Laadullinen, haastattelut	Australia
Graham, J. R. ym. (2009) Adapting social work in working with Muslim clients.	Laadullinen, haastattelut	Kanada
Graham, J. R. ym. (2010) Cultural considerations for social service agencies working with Muslim clients.	Laadullinen, haastattelut	Kanada
Gronli Rosten, M. & Smette, I. (2021) Pragmatic, pious and pissed off: young Muslim girls managing conflicting sexual norms and social control, Journal of youth studies,	Laadullinen, haastattelut	Norja
Hodge, D. & Nadir, A. (2008) Moving toward culturally competent practice with Muslims: Modifying cognitive therapy with Islamic tenets.	Teoreettinen	Yhdysvallat
Hodge, D. (2005) Social work and the house of Islam: Orienting practitioners to the beliefs and values of Muslims in the United States	Teoreettinen	Yhdysvallat
Hutchinson, A.J. ym. (2014) Child protection in Islamic contexts: Identifying cultural and religious appropriate mechanisms and processes Using a roundtable methodology.	Laadullinen, roundtable-menetelmä	Libanon
Jayasundara, D.S ym. (2017) Leveraging faith to help end domestic violence: Perspectives from five traditions	Teoreettinen	Ei maarajausta
Kulwicki, A. ym. (2010) Barriers in the utilization of domestic violence services among Arab immigrant women. Perceptions of professionals, service providers & community leaders.	Laadullinen, fokusyhmäkeskustelu	Yhdysvallat
Milani, A. & Leshied, A. (2022) Muslim women's service utilization for intimate partner violence: Front line service providers' perceptions of what constitutes a culturally informed response.	Laadullinen haastattelut	Kanada
O'Leary, P. ym. (2020) Child protection with Muslim communities: Considerations for non-Muslim-based orthodoxies/paradigms in child welfare and social work.	Laadullinen, kirjallisuuskatsaus	Ei maarajausta
Okeke-Ihejirika, P. ym. (2020) A scoping review on intimate partner violence in Canada's immigrant communities	Laadullinen, kirjallisuuskatsaus	Kanada
Pathan, S. (2016) Islamic spirituality and social work interventions: The person-in relation approach	Teoreettinen	Iso-Britannia, Kanada & Australia
Salter, M. (2014) Multi-perpetrator domestic violence	Laadullinen, kirjallisuuskatsaus	Ei maarajausta
Scourfield, J. ym. (2013) Religious nurture in British Muslim families: Implications for social work	Laadullinen, haastattelut	Iso-Britannia
Zvinkliene, A. (2010) 'Honour killings' in a modern societies: Sociological perspective.	Teoreettinen	Ei maarajausta

Tutkimuksen lopulliseen aineistoon rajautui 24 artikkelia, joista ainoastaan yhdessä (Salter 2014) kuvattiin usean tekijän toteuttamaa eli monitekijäistä väkivaltaa. Aineiston hankinnassa ja rajaamisessa haasteena oli löytää kattavasti artikkeleita, joissa olisi ollut tutkimuskohteena yhteisöllinen väkivalta ja siihen liittyvä uskonnollinen yhteisöllisyys sekä sosiaalityön rooli tämän ilmiön kohdalla. Ilmiötä tarkastelevan tutkimuskirjallisuuden puutteen vuoksi olen tämän tutkimuksen lopulliseen aineistoon sisällyttänyt tutkimuksia, joissa kuvataan muslimiyhteisöissä esiintyvää väkivaltaa eri näkökulmista sekä tutkimuksia, joissa on lisäksi kuvausta sosiaalityöstä muslimiasiakkaiden parissa. Perusteena valinnalle on yhteisöllisen väkivallan tutkimuksen puutteet sekä muiden väkivallan muotojen, kuten perhe- ja lähisuhdeväkivallan tutkimuksen yleistymisen muslimiväestöisen väestön kohdalla. Tutkimukseen valikoituneissa lopullisissa artikkeleissa tarkasteltiin pääasiassa perheväkivaltaa tai lähisuhdeväkivaltaa muslimiperheiden tai yhteisöjen konteksteissa, mutta valikoituneissa tutkimuksissa oli lisäksi havaittavissa väkivallan yhteisöllisiä piirteitä.

Lopullisen aineiston artikkelit (Taulukko 2) käsittelivät Yhdysvalloissa (6), Kanadassa (4), Isossa-Britanniassa, Kanadassa ja Australiassa (1), Australiassa (2), Ruotsissa (1), Norjassa (1), Isossa-Britanniassa (2) ja Libanonissa* (1) asuvia muslimiyhteisöjä tai näiden parissa tehtävää sosiaalityötä. Libanonin koskeva tutkimusartikkeli tarkasteli lastensuojelun käytäntöjä ja artikkelissa tuotiin esille länsimaisen lastensuojelun sekä islamin lastensuojelukäytösten

yhteyspintoja, johon perustuen päätin sisällyttää artikkelin lopulliseen aineistoon. Lisäksi lopulliseen aineistoon sisältyi kuusi rajaamatonta artikkelia, joissa tarkasteltiin muslimiyhteisöissä esiintyvää väkivaltaa ja uskonnon merkitystä väkivallan todentumisessa tai sosiaalityön roolia muslimiväestölle suunnatuissa palveluissa. Artikkeleista 16 oli toteutettu laadullisin menetelmin ja kahdeksan oli teoreettisia artikkeleita. Aineistossa ei ole määrällisiä tutkimuksia. Lopullisen aineiston artikkeleista neljä oli kirjallisuuskatsauksia.

Analysoin aineistoa induktiivisella sisällönanalyysillä hyödyntäen analyysissä NVivo-ohjelmistoa. Tuomi ja Sarajärvi (2018) kuvaavat sisällönanalyysia tekstianalyysin menetelmäksi, jolla muodostetaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistettyä kuvausta sekä teoriaa vertaamalla muodostettavia käsitteellistyskäsitteitä alkuperäisaineistoon. Analyysin alussa luin tutkimusartikkelit läpi kokonaisuudessaan. Aineiston luennan yhteydessä valitsin analyysiyksiköksi lausekokonaisuuden. Lausekokonaisuudet koodasin pelkistetyiksi ilmauksiksi ja ryhmittelin jo tässä vaiheessa lausekokonaisuuksia yhdistämällä samankaltaisuuksia sisältävät lauseet yhtenevien pelkistettyjen ilmausten alle. Pelkistettyjä ilmauksia muodostui yhdistelyn kautta 27. Tämän jälkeen jatkoin analyysia ryhmittelällä ilmauksista kokoavat alaluokat. Ryhmittelyn kautta muodostin yhteensä seitsemän alaluokkaa, jonka jälkeen koostin alaluokkia yhdistävät pääluokat. Pääluokkien koostamisessa etenin aineistolähtöisesti muodostaen tutkimustehtäviin vastaavia teoreettisia jäsennyksiä. Kuvaan analyysin etenemistä alaluokista pääluokkiin seuraavassa taulukossa (Taulukko 3).

Taulukko 3. Analyysi alaluokista pääluokkiin

Alaluokat	Pääluokat
Väkivallan taustasyyt	Yhteisöllisen väkivallan erityispiirteet
Väkivallan todentuminen	
Esteet avulle	Uskonnollisen yhteisöllisyyden kaksi puolta
Uskonnon rooli	
Väkivallan interventiot	Ensisijaisen avun merkitys
Sosiaalityön rooli	Sosiaalityön näkökulma
Uskonnollinen ja kulttuurinen kompetenssi	

YHTEISÖLLISEN VÄKIVALLAN ERITYISPIIRTEET

Kirjallisuuskatsaukseni perusteella yhteisöllistä väkivaltaa ei juuri käsitellä erillisenä väkivallan muotona, mutta yhteisöllisyys näkyy silti aineistossani muihin väkivallan muotoihin kytkeytyvänä piirteenä. Yhteisöllinen väkivalta on tulosteni mukaan monitahoinen ilmiö, jota tulee tarkastella eri muotoiseen väkivaltaan sisältyvän monitekijäisyyden näkökulmasta. Monitekijäisyys tarkoittaa Salteria (2014) mukaillen perheen tai muun taustayhteisön osallistumista väkivaltaan.

Yhteisölliseen väkivaltaan sisältyy aineiston (Kulwicki ym. 2010; Zvinkliene 2010; Salter 2014) mukaan erilaisia väkivallan muotoja ja ne ovat usein limittäisiä ja jopa yhtäaikaista. Salter (2014) kuvaa monitekijäisen väkivallan sisältävän useimmiten fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa sekä samaan aikaan toteutuvaa sosiaalista pakottavaa kontrollia ja vainoamista. Väkivallassa yhteisöllisyys näkyy Kulwickin ym. (2010) mukaan sosiaalisena painostuksena, val-

lankäyttönä ja yhteisön normeja ylläpitävänä kontrollina, joihin sisältyy henkistä, sosiaalista ja hengellistä väkivaltaa. Zvinkliene (2010) tuo esille yhteisöllisyyden vaikuttavan myös ”kunnia”-murhien taustalla. Hänen (Emt.) mukaansa murhan oikeutukselle on olemassa tällöin yhteisöllinen hyväksyntä ja jopa yhteisön jäsenten osallistuminen murhan suunnitteluun, toteutukseen tai peittelyyn. Taustalla teoissa vaikuttavat yhteisöllisiin, kulttuuriin, uskonnollisiin ja konservatiivisiin arvoihin pohjaavat normit. Kunnia ja häpeä ilmenivät aineistossa (Zvinkliene 2010; Salter 2014) keskeisinä teemoina, ja väkivallan taustalla vaikuttavat kulttuuriset käsitykset perheen ja yhteisön kunnian varjelusta.

Tulosteni mukaan yhteisön kunnian palauttamisen nähdään yleisemmin olevan miesten vastuulla. Sukupuolituneesti latautuneen kunnian ja häpeän näkökulmat ovat yhteisöissä vahvasti vallalla ja näihin sosiaalistutaan jo lapsuudessa. Häpeän kulttuuria ylläpidetään perheissä, mutta myös vertaisten toimesta, sillä ikätoverit voivat olla mukana häpeää tuottavien juorujen levit-

tämisessä. (Gronli ym. 2021.) Normien sukupuolittuneisuus pohjautuu osittain islamin uskontoon sekä muslimiyhteisöissä esiintyviin erilaisiin kulttuurisiin käsityksiin, jotka aineiston artikkelien (Kulwicki 2010; Afrouz ym. 2018; Gronli ym. 2021) perusteella voivat erota valtakulttuurin normeista, mutta myös eri muslimiyhteisöjen välillä. Myös yhteisöjen sisällä kunniaan ja häpeään kytkeytyvät käsitykset vaihtelevat perheittäin ja yksilöittäin. Afrouzin ym. (2020) mukaan muslimiyhteisöissä sukupuolten rooliodotukset toimivat yhteisön koheesiota vahvistavana tekijänä silloin, kun osapuolilla on yhtenäiset tavoitteet. Tiukat sukupuoliroolit voivat mahdollistaa vallan keskittymisen valtapositionissa oleville, jolloin väkivallan mahdollisuus kasvaa. Ghafourniaa (2017) lainaten perinteiset käsitykset naisten asemasta ja sukupuolirooleista sekä näihin liittyvä avioeron stigmatisointi, luovat alustaa väkivallan mahdollisuudelle.

Tulosteni mukaan yhteisöllisen väkivallan kohdalla yhteisön jakamien kulttuuristen käsitysten merkitys korostuu. Salteria (2014) mukaillen, mikäli yhteisössä on vallalla ajattelumalli naisten alistaisuudesta ja miesten dominoivasta asemasta, ovat vallan käytön vääristymät mahdollisia. Väkivalta on näissä ajattelumalleissa hyväksyttävää ja siinä voi olla mukana useampia yhteisön jäseniä. Salter (Emt.) tuo esille, että yhteisöllisen väkivallan erityispiirteenä toimiva monitekijäisyys rajoittaa väkivallan kohteen elämää erittäin laajasti. Kirjallisuuskatsauksen artikkelien (Ghafournia & Easteal 2021; Chowdhury & Winder 2022) mukaan useiden tekijöiden mukana olo vaihtelee passiivisesta seuraamisesta osittaiseen hyväksyntään

ja jopa aktiiviseen väkivallan käyttöön. Yhteisön osallisuus väkivallan teoissa voi lievimmillään todentua väkivallan kohteen seuraamisena, leimaamisena, syyllistämisenä, väkivallan aliarvioimisena ja eristämisenä. Rajuimmillaan väkivalta voi olla jopa henkeä uhkaavaa (Zvinkliene 2010).

USKONNOLLISEN YHTEISÖLLISYYDEN KAKSI PUOLTA

Uskonnollinen yhteisöllisyys näyttäytyi kaksijakoisessa roolissa. Väkivallassa näkyy tulosteni perusteella perhekeskeisten ja kollektiivisten arvojen, uskonnollisten tulkintojen, kulttuuristen normien sekä yhteisön sisäisten valtapositionien keskeinen asema. Faizia (2001) lainaten, muslimille perhe on keskeinen instituutionaalinen yksikkö, jonka yhtenäisyyttä halutaan varjella. Perheen tulisi olla uskonnon perusteella yksikkö, joka turvaa sen eri jäsenten oikeuksia. Perhe ei rajoitu länsimaiseen tapaan ydinperheen ympärille, vaan siihen kuuluu paljon laajempi sukulaisyhteisö. Tulokseni perheen, yhteisön ja uskonnon rooleista vastaavat artikkelin alussa kuvaamani umman käsitteen keskeistä asemaa muslimien kohdalla. Islam on elämää ohjaava koodisto ja uskonnon merkitystä kuvastaa se, että islamin katsotaan olevan elämäntapa eikä pelkästään uskonnollinen *doktriini*⁵ (Hodge 2005).

Uskontoon perustuvan yhteisön merkitys nostaa tarpeen tunnistaa uskonnon ja yhteisön vaikutus erityisesti elämää ravistelevissa kriiseissä. Aineiston (Graham ym. 2009; Ghafournia & Easteal 2021) mukaan uskontoa ei tule ohittaa väkivallan tuessa ja toipu-

misessa. Uskonto voi olla väkivallan kokijalle merkityksellinen turvan ja toivon lähde. Uskonto tukee henkilön resilienssiä ja uskontoon, kuten rukoukseen, turvaaminen voi tuoda lohtua. Tulosteni mukaan uskontoa ja Koraa-nin jakeita voidaan toisaalta manipuloi-da ylläpitämään valtaapitäville hyödyllisiä rakenteita. Jayasundura ym. (2017) mainitsevat artikkelissaan, mikäli yhteisöjen uskonnon tulkinnoissa painottuu patriarkalaisuus, erityisesti naisten ja tyttöjen asema heikentyy. Faizi (2001) tuo esille, että patriarkalaisia tulkintoja ylläpitävät miesten rinnalla naiset, joilla ei ole tietoa islamin uskontoon sisältyvistä naisten oikeuksista. Naisten osallisuuteen patriarkaalisten tulkintojen ylläpidossa vaikuttavat kulttuurisen sosiaalistumisen kautta omaksutut patriarkalaiset käsitykset. Sosiaalistuminen sisältää alistuneisuutta ja itsensä syytelyä ”huonoksi muslimiksi” sekä tarvetta suojella oman perheen ja yhteisön kunniaa. (Okeke-Ihejirika ym. 2020; Fineran & Kohli 2020.)

ENSISIJAISEN AVUN MERKITYS

Edellä kuvaamani uskonnon patriarkalaiset tulkinnat, valtapositioiden lukkiutuminen sekä sosiaalistuminen alistaiseen asemaan vahvistavat näkemykseni mukaan yhteisön sisäistä hiljentämisen kulttuuria, jossa valtaa pitävillä on laajempia oikeuksia ja väkivallalle löydetään yleisemmin oikeutus. Salter (2014) sekä Chowdhury ja Winder (2022) tuovat esille leimaantumisen pelon ja yhteisön sisäisen hiljentämisen kulttuurin toimivan väkivallan tunnistamisen, puheeksi ottamisen ja avun hakemisen esteinä. Faizia (2001) mukaillen väkivaltaa kokeneet pelkäävät väkivallan

esiin nostamisesta seuraavan perheelle ja yhteisölle ongelmia. Lisäksi väkivallan puheeksi ottamista ja avun hakemista estää pelko siitä, millaisia vaikutuksia tällä on perheen yhtenäisyyteen. Tämä näkyy erityisesti silloin, kun perheessä on lapsia. Lasten menettämisen pelko estää avun piiriin hakeutumista. (Afrouz ym. 2020; Okeke-Ihejirika ym. 2020.)

Aineistoni artikkelien (mm. Kulwick, 2010, Fineran & Kohli 2019; Milani & Lechied 2020; Ghafournia & Eastal 2021) mukaan ulkopuolista apua haetaan ensisijaisesti omaa arkea lähellä olevilta tahoilta, kuten opettajilta, ohjaajilta ja sosiaalityöntekijöiltä. Poliisilta avun hakeminen koettiin vaikeaksi. Taustalla vaikuttaa Ghafournian ja Eastalin (2021) mukaan pelko, että poliisin mukana olo vaikuttaa negatiivisesti perheeseen. Milani ja Leschied (2020) toivat artikkelissaan esille, että muslimitaustaisten väkivaltaa kohdanneiden hakeutuminen turvakotiin tai muihin väkivaltatyön palveluihin näyttäytyi viimesijaisena avun muotona. Heidän (Emt.) mukaansa moni väkivaltaa kokenut ei hakeudu turvakotipalveluihin, koska kokee, ettei niissä huomioda heidän uskonto- tai kulttuuritaustaansa.

Kulwickin ym. (2010) ja Fineranin ja Kohlin (2019) mukaan väkivallan kohteeksi joutuneiden yleisimpiä ensimmäisiä kontakteja ovat perheen jäsenet, ystävät, laajempi suku sekä muut luotettavat yhteisön jäsenet. Useassa artikkelissa (mm. Graham ym. 2010; Al-Krenawi & Jackson 2014; Okeke-Ihejirika ym. 2020) todettiin, että muslimitaustaiset väkivallan kohteeksi joutuneet hakevat apua uskonnollisilta tahoilta, kuten moskeijoilta,

ennen viranomaisten puoleen kääntymistä. Tästä syystä on mielestäni syytä huomata Afrouzin ym. (2020) mainitsevat yhteisön sisäisen avun haasteet. Näitä avun hakemisen haasteita ovat yhteisöjen sisäiset ajattelumallit väkivallan tabuluonteisuudesta. Afrouzin ym. (Emt.) mukaan näissä ajattelumalleissa keskeistä on epäluulo ulkopuolisia tahoja kohtaan. Avun hakemisen sisäisenä esteenä näyttäytyivät väkivallan kohteen omat häpeän tunteet ja pelko tiedon leviämisestä muulle yhteisölle (Kulwicki ym. 2010). Häpeä ja väkivaltaan kytkeytyvä stigma on aiemmissa tutkimuksissa (ks. esim. Kaittila 2017) havaittu yleisemminkin avun hakemisen esteeksi eikä se sellaisenaan ole ainoastaan muslimiyhteisöissä esiintyvä ilmiö.

Tulokseni indikoivat, että yhteisöllisessä väkivallassa perheen tai muun yhteisön mahdollinen osallisuus väkivaltaan kaventaa uhrin mahdollisuuksia hakea apua tilanteeseen. Salter (2014) nostaa esille, että yhteisöllisen väkivallan keskeinen mekanismi onkin väkivallan kohteen hiljentäminen ja tätä kautta toimintamahdollisuuksien kaventaminen. Ghafournia ja Easta (2021) toteavatkin, että väkivaltaa kohdanneilla naisilla on negatiivisia kokemuksia uskonnollisilta tahoilta saatavasta avusta. Naisten kokemuksia oli vähätelty uskonnollisten tahojen toimesta. Näkemykseni mukaan tällainen väkivallan minimointi ylläpitää yhteisöllisen väkivallan rakenteita, joiden tavoitteena on väkivallan kohteen hiljentäminen. Chowdhury ja Winteriä (2022) mukaillen katson, että hiljentämisessä on kyse kontrollista ja vallan käyttämisestä.

SOSIAALITYÖN NÄKÖKULMA

Tulokseni viittaavat, että sosiaalityössä yhteisöllisen väkivallan tunnistaminen ja siihen vaikuttavien taustamekanismien ymmärtäminen edellyttää kulttuurista ja uskonnollista kompetenssia. O’Leary ym. (2020) mainitsevat muslimitaustaisten asiakkaiden parissa tehtävän työn haasteeksi muslimiväestön moninaisuuden sekä sosiaalityöntekijöiden asennoitumisen asiakkaan uskonto- ja kulttuuritaustaan. Sosiaalityöntekijän tulee välttää kulttuuristavia oletuksia ja huomioida asiakkaan yksilölliset toiveet, pelot ja kokemukset (Graham ym. 2009). Al-Krenawin ja Jacksonin (2014) mukaan työntekijän tulee haastaa omia oletuksiaan, sillä ne voivat merkittävästi vaikuttaa asiakkaan kohtaamiseen.

Tulokseni indikoivat aiempien tutkimusten (ks. Linjakumpu ym. 2023) tavoin sitä, että sosiaalityössä tarvitaan uskontolukutaitoisuutta. Työntekijöiden olisi hyvä tunnistaa islamin uskontoon liittyviä perusasioita, mutta sitäkin tärkeämpää on ymmärrys uskonnon laajasta merkityksestä muslimiasiakkaiden elämässä (Pathan 2016). Jos sosiaalityössä ei huomioida uskonnon roolia asiakkaan elämän osa-alueena, vaikuttaa tämä asiakkaan kokemukseen kohdatuksi ja kuulluksi tulemisesta. Uskonnon merkityksen tunnustamisella luodaan luottamusta. Luottamuksen rakentuminen madaltaa kynnystä nostaa keskusteluun sensitiivisiä aiheita, joista puhuminen ilman luottamusta ei olisi mahdollista. (Jayasundara ym. 2017.)

Yhteisöllisen väkivallan kontekstisidonnaisuus ja kytkeytyminen kollektiivisiin arvoihin on kysymys, johon

sosiaalityössä tulee kiinnittää huomiota. Yhteisöllisen väkivallan kohteeksi joutuneen ei ole helppoa irrottautua itselleen merkityksellisestä yhteisöstä. Kuten Al-Krenawi ym. (2014) sekä Salter (2014) toteavat sosiaalityöntekijöiden on huomioitava, että yhteisöstä tai perheestä irrottautuminen voi olla uhrille jopa suurempi uhka kuin tilanteen sietäminen ja yhteisöön jääminen. Asiakkaan yksilöllisen tilanteen kulttuuri- ja uskontotietoinen tarkastelu mahdollistaa yhteisön roolin huomioimisen väkivallan teoissa ja asiakkaan muun elämän osalta. Milani ja Leschied (2020) nostavat esille, että yhteisön rooliin tulee kiinnittää huomiota asiakkaan jatkosuunnitelmien pohtimisessa. Yhteisöllisyys voi olla tilanteessa haavoittavaa, mutta sen kautta voi löytyä asiakasta tukevia resursseja, joiden avulla väkivaltaan voidaan puuttua ja tukea asiakkaan toipumista.

Edellä mainituista syistä katson, että sosiaalityössä tulisi tehdä yhteistyötä uskonnollisten yhteisöjen edustajien kanssa. Yhteisöjen kanssa tehtävän työn merkitys korostuu tutkimusten (Graham ym. 2009; Ghafournia 2017) perusteella erityisesti yhteisön sisäisissä väkivallan ilmiöissä, joihin puuttuminen on yhteisöjen ulkopuolelta vaikeaa. Grahamia ym. (2009) lainaten, yhteisösosiaalityöllä voitaisiin madallata viranomaispalveluiden kynnystä ja tuottaa näin parempia mahdollisuuksia puuttua yhteisöissä esiintyviin epäkohtiin. Hutchinson ym. (2015) mainitsevat, että lastensuojelun työntekijöiden olisi hyvä tehdä yhteistyötä toimintalueensa uskonnollisten yhdyskuntien kanssa. Yhteistyöllä voidaan ehkäistä ja purkaa lastensuojeluun liittyviä pelkoja

ja lisätä yhteisöjen tietoisuutta lastensuojelun käytännöistä.

Perheen ja yhteisön korostuneisuus yhdistettynä pelkoon lastensuojelua kohtaan tuottavat tilanteen, jossa muslimitaustaiset perheet eivät uskalla hakea apua perhekriiseissä tai konflikteissa (O'Leary ym. 2020). Tulkintani mukaan perhekonfliktien muuttuminen väkivallaksi juontaa siihen, ettei perheillä ole riittäviä työkaluja konfliktien purkamiseen. Lisäksi Hutchinsonia ym. (2015) lainaten, taustavaikuttajana näkyy uskonnollisten tekstien väärin ymmärtäminen, jolloin Koraania saatetaan käyttää oikeuttamaan muun muassa lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. O'Leary ym. (2020) esittävätkin, että sosiaalityössä olisi syytä tuntea paremmin islamin *shariaan*⁶ perustuvat lasten oikeudet, joihin sisältyy velvollisuus huolehtia lapsen sosiaalisen, taloudellisen, fyysisen, kasvatuksellisen ja henkisen hyvinvoinnin ylläpidosta. Lastensuojelutyössä tieto uskonnon antamista oikeuksista yhdistettynä aiemmin kuvattuun paikallisten muslimitoimijoiden kanssa tehtävään yhteistyöhön mahdollistasi ennaltaehkäisevää työtä, jolla perhekonfliktien syntyyn voitaisiin puuttua varhaisemmassa vaiheessa. (Hutchinson ym. 2015.)

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä artikkelissa olen tarkastellut yhteisöllisyyden, uskonnon ja väkivallan suhteita kartoittamalla, millaisia kokemuksia avun hakemisesta väkivallan uhreilla on ja millaisia haasteita sosiaalityössä nousee esille ilmiöön liittyen. Tutkimustulokseni osoittavat, että yhteisöllisen väkivallan tutkimus omana

alueena on vielä rajoittunutta. Väkivaltaan kytkeytyvä yhteisöllisyys nousee silti esille muita väkivallan muotoja käsittelevissä tutkimuksissa.

Yhteisöllisen väkivallan kohdalla esiin nousi kollektiivisuus, jossa väkivalta kytkeytyy yhteisöissä vallitsevaan maskuliiniseen kontrolliin (Salter 2014). Taustavaikuttajana ovat sukupuolittuneesti latautuneet käsitykset häpeästä, kunnian ja yhteisön siveysihanteiden ylläpitämisestä. Häpeän ja kunnian elementit nousivat aineistossa esille laajalti ja ne kiinnittyivät yhteisön kollektiiviseen ajatteluun siitä, mikä oli yhteisössä hyväksyttyä ja mikä puolestaan tuottaa häpeää. Yhteisössä vallitsevat sukupuoliroolit vaikuttavat yhteisön kunnian ja häpeäkäsityksiin sekä määrittävät yhteisön eri jäsenten positioita yhteisöllisen väkivallan tilanteissa. (Zvinkliene 2010; Alizadeh ym. 2011; Salter 2014.)

Rajanveto yhteisöllisen ja kunniaan liittyvän väkivallan kohdalla näyttäytyy haastavana. Näkemykseni mukaan erojen teko on silti tarpeen, jotta voidaan ymmärtää väkivallan ja yhteisöllisyyden limittäisyyttä. Yhteisöllinen väkivalta ja kunniaan liittyvä väkivalta ovat tutkimusaineiston valossa monin tavoin samankaltaisia äärimmäisiä kontrollin ja väkivallan muotoja, sillä molempiin kytkeytyy häpeän ja kunnian ulottuvuus. Yhteisöllisen väkivallan kohdalla keskeinen väkivallan haavoittavuutta lisäävä tekijä on monitekiäisyys eli useamman tekijän osallisuus väkivallan teoissa.

Monitekiäisyyteen perustuen luokittelun Ronkaista (2017) mukaillen yhteisöllisen väkivallan osaksi kollektiivisen väkivallan jatkumoa. Väkivallan

todentuminen ryhmässä tai yhteisössä rakentaa väkivallalle oman dynamiikan, jossa yksittäisten tekijöiden vastuu toiminnasta vähenee ja keskeistä on yhteisön normien ylläpitäminen. Yhteisöissä tekijät voivat olla osa perhettä, muuta lähipiiriä tai muuta laajempaa yhteisöä. Väkivaltaan voidaan osallistua aktiivisena tekijänä, jolloin väkivaltaan sisältyy eri asteista ja muotoista väkivaltaa. Toisaalta osa yhteisöistä voi olla väkivallassa passiivisena osallisena, jolloin väkivaltaan osallistuminen on avun epäämistä, väkivallan mitätöimistä, uhrin syyllistämistä tai uhrin eristämistä. (Ghafournia & Easteal 2021; Chowdhury & Winder 2022.)

Tämä tutkimus tuottaa vain rajallista tietoa avun hakemisen haasteista, joten jatkossa on tarpeellista tarkentaa tutkimusta yhteisölliseen väkivaltaan sisältyviin avun hakemisen esteisiin. Sosiaaliryönnästä kannalta olisi tärkeää tunnistaa tuloksista esiin noussut epämuodollisen avun positiivinen rooli, mutta toisaalta sen mahdolliset haittavaikutukset. Tämän tutkimuksen tulokset ovat linjassa Kaikkilän (2017) sekä Hurtigin (2013) tulosten kanssa, joissa avun hakemisen kynnyksenä näkyi väkivallan kokijan epävirallisen verkoston suhtautuminen avun hakemiseen tai ylipäänsä väkivallan puheeksi ottamiseen. Lisäksi avun hakeutumisen kohdalla on syytä huomata, että lähi-suhteissa tapahtuvaan väkivaltaan liittyy usein häpeää, joka hankaloittaa avun hakemista uskontokunnasta riippumatta.

Yhteisöllisen väkivallan kierteen purkamisessa merkityksellisessä roolissa ovat erityisesti uskonnollisen auktoriteettiaseman omaavat imaamit⁷. Suo-

malaisissa moskeijoissa tapahtuvaa uskonnollisten perheriitojen sovittelua tutkineiden Al-Sharmanin ym. (2018) mukaan musliminaiset kääntyvät perhekonflikteissa ensisijaisesti imaamien puoleen. Tulokseni indikoivat samaa, sillä artikkelien (mm. Graham ym. 2010; Al-Krenawi & Jackson 2014; Okeke-Ihejirika ym. 2020) mukaan väkivallan kohteeksi joutuneet hakivat ensisijaisesti apua epämuodollisilta tahoilta, kuten lähipiiriltä tai uskonnollisilta johtajilta.

Lähipiirin apu ei kuitenkaan ole ongelmattonta, sillä yhteisöissä voi esiintyä väkivaltaa mitätöiviä asenteita. Pahimmillaan avun hakija voi jäädä ilman tukea ja häntä voidaan painostaa jättämään asian käsittely. Toisaalta, mikäli yhteisöissä toimivilla imaameilla on osaamista hoitaa väkivaltaan liittyviä tapauksia, tuottaa tämä positiivisia vaikutuksia yksilöille ja muuttaa yhteisöjen väkivaltaan kohdentuvia asenteita. (Milani & Leschied 2020; Ghafournia & Easteal 2021.) Yhteisöjen osaamisen merkitys väkivallan interventoiden kohdalla on havaittu myös Al-Sharmanin ym. (2018) tutkimuksessa, jonka tulosten mukaan yhteisöjen ja viranomaisten yhteistyön lisääminen voi tuottaa hyviä tuloksia väkivallan ehkäisemisessä.

Tämä tutkimus tuo uutta näkökulmaa yhteisöllisestä väkivallasta ja samalla toimii avauksena yhteisöllisyyden ja väkivallan yhteyden sekä sosiaalityössä tarvittavan uskontolukutaidon lisätutkimustarpeen herättelylle. Sosiaalityössä tulee hyödyntää yhä laajemmin Aniksen (2008) kuvamaa monikulttuurisen ja -arvoisen sosiaalityön osaamista, mikä sisältää kulttuurisen ja uskonnollisen tietoisuuden ja -lukutaidon.

Yhteisöllisen väkivallan ehkäisemiseksi sekä kulttuureihin ja uskontoihin kytkeytyvien ilmiöiden tunnistamiseksi sosiaalityössä tarvitaan yhä monipuolisempaa asiantuntijuutta. Lisäksi sosiaalityön tutkimuksessa on syytä tarkastella, miten sosiaalityössä voidaan hyödyntää uskontotietoisuutta sekä yhteisölähtöisen sosiaalityön menetelmiä.

Tutkimusaiheen sensitiivisyys on asettanut tutkimukselle sekä minulle tutkijana eettisen velvoitteen tarkastella tutkimuksen vaikutusta tutkitavan kohderyhmän kannalta. Sensitiivisiä ilmiöitä sekä yhteiskunnassa vähemmistössä olevia ryhmiä tutkittaessa on keskeistä antaa tilaa ryhmien sisäiselle moniäänisyydelle. Aiheen sensitiivisyys tai tutkitavan ryhmän vähemmistöasema ei kuitenkaan saa olla este tutkimukselle, sillä vaikeiden ja arkojen aiheiden tutkimatta jättäminen toimisi haitallisia ilmiöitä piiloistavana rakenteena. Piiloistamisella viitataan Linjakummun ym. (2023) mainitsemaan toimintaan, jolla on pyrkimys suojella ryhmää tai yhteisöä leimaantumiselta. Piiloistamisen haittavaikutuksena on, että hyvää tarkoittavalla sensitiivisyydellä voidaan tahtomatta luoda puuttumattomuuden kulttuuria, jonka vaikutuksesta haitalliset ja yksilöiden oikeuksia rajoittavat ilmiöt jäävät huomiotta. Aineisto ja valintani kirjallisuuskatsauksen rajauksessa vaikuttavat osaltaan siihen, ettei tämän artikkelin tarkoituksena ole antaa valmiita tai yleistettäviä vastauksia muslimiyhteisöissä esiintyvän väkivallan ilmiöistä. Artikkelini tavoitteena on sen sijaan avata rakentavaa keskustelua tästä sensitiivisestä ja osin tabuluontoisesta ilmiöstä.

VIITTEET

- 1 Uskontolukutaidolla tarkoitetaan kompetenssia, joka sisältää ymmärryksen uskonnon merkityksestä ja osaamisena hankkia ja hyödyntää uskontoihin ja vakaumuksiin liittyvää tietoa osana omaa toimintaa ja vuorovaikutustilanteita.
 - 2 Umma on arabiankielinen termi, joka kuvaa muslimien muodostamaa yhteisöä.
 - 3 Koraani on islamin pyhä kirja, jonka profeetta Muhammed (Rh) sai ilmestyksinä Jumalalta enkeli Gabrielin välityksellä.
 - 4 LAMPE-tutkimushanke (2021–2023) on Jyväskylän yliopiston Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen, Itä-Suomen yliopiston, Turun yliopiston, Siirtolaisuusinstituutin ja SONetBOTNIAn yhteinen hanke, jolle on myönnetty sosiaalityön yliopistotason tutkimuksen valtionavustus Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä.
 - 5 Doktriinilla tarkoitetaan oppijärjestelmää, joka voi olla luonteeltaan uskonnollinen.
 - 6 Sharia on arabiankielinen termi, joka tarkoittaa kirjaimellisesti tietä. Sharialla tarkoitetaan Koraaniin ja Profeetta Muhammedin (Rh) perimätietoon perustuvaa islamin lakioppia, joka kattaa muslimien elämän eri osa-alueita ohjaavat koodit ja säädökset.
 - 7 Imaamilla tarkoitetaan islamilaisen rukouksen johtajaa. Imaami-termillä viitataan myös yleisemmin islamilaisen yhteisön johtohahmoihin, joilla voi olla yhteisössä erilaisia tehtäviä rukousten johtamisen lisäksi.
- KIRJALLISUUS**
- Aapakallio, Johanna (2022) Kunnia- ja siveyskäsitteet suomalaisten muslimien elämässä. Teoksessa Teemu Pauha & Johanna Konttori (toim.) *Suomalaiset muslimit*. Helsinki: Gaudeamus, 100–116.
- Abdullah, Somaya (2015) An Islamic perspective for strength-based social work with Muslim clients. *Journal of Social Work Practice* 29 (2), 163–172. <https://doi.org/10.1080/02650533.2014.956304>
- Afrouz, Rojan & Crisp, Beth & Taket, Ann (2020) Seeking help in domestic violence among Muslim women in Muslim-majority and non-Muslim-majority countries: A Literature Review. *Trauma, Violence & Abuse* 21 (3), 551–566. <https://doi.org/10.1177/1524838018781102>
- Al-Krenawi, Alean & Jackson, Stephen. O (2014) Arab American marriage culture, tradition, religion, and the social worker. *Journal of human behavior in the social environment* 24, 115–137. <https://doi.org/10.1080/10911359.2014.848679>
- Al-Sharmani, Mulki & Mustasaari, Sanna & Ismail, Abdirashid A (2018) Uskonollinen perheriitojen sovittelu suomalaisissa moskeijoissa: kehittyviä rooleja ja muovautuvia käytäntöjä. Teoksessa Johanna Hiitola, Merja Anis & Kati Turtianen (toim.) *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi. Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä*. Vastapaino: Tampere, 53–75.
- Alizadeh, Venus & Törnqvist, Lena & Hylander, Ingrid (2011) Counseling teenage girls on problems related to the ‘protection of family honour’ from the perspective of school nurses and counselors. *Health and Social Care in the Community* 19 (5), 476–484. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2524.2011.00993.x>
- Anis, Merja (2008) Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnot. Väitöskirja. Helsinki: Västeliitto.
- Barise, Abdullahi (2005) Social work with Muslims: Insights from the teachings of Islam. *Critical social work* 6 (2). <https://doi.org/10.22329/csw.v6i2.5660>
- Chowdhury, Rahmanara & Winde, Belinda (2022) A web model of domestic violence in Muslim communities – a multi-perspective IPA approach. *Social Sciences* 11 (8), 354. <https://doi.org/10.3390/socsci11080354>
- Faizi, Nooria (2001) Domestic violence in the Muslim community. *Texas Journal of Women and the Law* 10 (2), 209–230.
- Fineran, Susan & Kohli, Hermeet. K (2020) Muslim refugee women’s perspectives on intimate partner violence. *Journal of Family social work* 23 (3), 199–213. <https://doi.org/10.1080/10522158.2020.1742839>
- Ghafournia, Nafeesah (2017) Muslim women and domestic violence: Developing a framework for social work practice. *Journal of religion & spirituality in social*

- work: *Social thought* 36 (1–2), 146–163. <https://doi.org/10.1080/15426432.2017.1313150>
- Ghafournia, Nafiseh & Easta, Patricia (2021) Help-seeking experiences of immigrant domestic violence survivors in Australia: A snapshot of Muslim survivors. *Journal of interpersonal violence* 36, 19–20. <https://doi.org/10.1177/0886260519863722>
- Graham, John. R. & Bradshaw, Cathryn & Trew, Jennifer. L (2009) Adapting social work in working with Muslim clients. *Social Work Education* 28 (5), 544–561. <https://doi.org/10.1093/sw/55.4.337>
- Graham, John. R. & Bradshaw, Cathryn & Trew, Jennifer. L (2010) Cultural considerations for social service agencies working with Muslim clients. *Social Work* 55 (4), 337–346.
- Grans, Lisa (2018) Prevention of honour-related violence through the lens of the right to physical and psychological integrity. Turku: Åbo Akademi university.
- Grönlund Rosten, Monika. & Smette, Ingrid (2021) Pragmatic, pious and pissed off: Young Muslim girls managing conflicting sexual norms and social control. *Journal of youth studies* 26 (1), 136–151. <https://doi.org/10.1080/13676261.2021.1981841>
- Hodge, David R (2005) Social work and the house of Islam: Orienting practitioners to the beliefs and values of Muslims in the United States. *Social Work* 50 (2), 162–173. <https://doi.org/10.1093/sw/50.2.162>
- Hodge, David R. & Nadir, Aneesah (2008) Moving toward culturally competent practice with Muslims: Modifying cognitive therapy with Islamic tenets 53 (1), 31–41. <https://doi.org/10.1093/sw/53.1.31>
- Hong, Tuuli (2020) Kunniaan liittyvän väkivallan uhrin oikeudellinen asema. Turku: Turun yliopisto.
- Hurtig, Johanna (2013) Taivaan taimet: uskonnollinen yhteisöllisyys ja väkivalta, Tampere: Vastapaino
- Hutchinson, Aisha Jane & O’Leary, Patrick & Squire, Jason & Hope, Kristen (2014) Child protection in Islamic contexts: Identifying cultural and religious appropriate mechanisms and processes using a roundtable methodology. *Child Abuse Review* 24, 395–408. <https://doi.org/10.1002/car.2304>
- Jayasundara, Deeshana. S & Nedegaard, Randall. C. & Flanagan, Kenneth & Phillips, Amy & Weeks, Allison (2017) Leveraging faith to help end domestic violence: Perspectives from five traditions. Teoksessa Deeshana S Jayasundara, Randall C Nedegaard, Kenneth Flanagan, Amy P Phillips & Allison Weeks. Leveraging faith to help end domestic violence: Perspectives from five traditions. *Social work & Christianity* 44 (4), 39–66.
- Jouhki, Jukka (2015) Venäjä, Ukraina ja sumea länsi: Banaali oksidentalismi Helsingin Sanomissa. *Media & Viestintä* 38 (4). <https://doi.org/10.23983/mv.62068>
- Juntunen, Marko (2020) Matkalla islamilaisessa Suomessa. Tampere: Vastapaino.
- Kahtila, Anniina (2017) Parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset avun hakijoina. Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 89–103.
- Keskinen, Suvi (2017) Erojen näkökulma yllirajaisiin muuttoliikkeisiin ja sukupuolistuneeseen väkivaltaan. Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino. 269–285.
- Kulwicki, Anagid & Aswad, Barbara & Carmona, Talita & Ballout, Suha (2010) Barriers in the utilization of domestic violence services among Arab immigrant women. Perceptions of professionals, service providers & community leaders. *Journal of Family Violence* 25, 727–735. <https://doi.org/10.1007/s10896-010-9330-8>
- Linjakumpu, Aili & Sakaranaho, Tuula & Konttori, Johanna & Rissanen, Inkeri & Illman, Ruth & Ubani, Martin. & Tiilikainen, Marja (2023) Uskontolukutaito suomalaisessa yhteiskunnassa. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Martikainen, Tuomas (2008) Muslimit suomalaisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Tuomas Martikainen, Tuula Sakaranaho & Marko Juntunen (toim.) Islam Suomessa.

- Muslimit arjessa, mediassa ja yhteiskunnassa. Suomalaisen kirjallisuuden seura. 62–84.
- Milani, Asra & Leshied, Alan (2022) Muslim women's service utilization for intimate partner violence: Front line service providers' perceptions of what constitutes a culturally informed response. *Health Care for Women International* 43 (7–8), 763–783. <https://doi.org/10.1080/07399332.2020.1821032>
- O'Leary, Patrick & Abdalla, Mohamed & Hutchinson, Aisha & Squire, Jason. & Young, Amy (2020) Child protection with Muslim communities: Considerations for non-Muslim-based orthodoxies/paradigms in child welfare and social work. *British Journal of Social Work* 50, 1201–1218. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcz088>
- Okeke-Ihejirika, Philomena & Yohani, Sophie & Must, Janine & Ndem, Alphonse & Chambers, Thane. & Pow, Virginia (2020) A scoping review on intimate partner violence in Canada's immigrant communities. *Trauma, Violence, & Abuse* 21 (4), 788–810. <https://doi.org/10.1177/1524838018789156>
- Pathan, Sadique (2016) Islamic spirituality and social work interventions: The person-in relation approach. *International Social Work* 59 (3), 406–418. <https://doi.org/10.1177/0020872815626993>
- Pauha, Teemu & Martikainen, Pasi (2022) Arvio maahanmuuttotautaisesta väestön uskonnollisesta jakaumasta Suomessa vuosina 1990–2019. Teologinen aikakauskirja.
- Pauha, Teemu & Konttori, Johanna (2022) Johdanto: Keitä ovat suomalaiset muslimit. Teoksessa. Teemu Pauha & Johanna Konttori (toim.). *Suomalaiset muslimit*. Helsinki: Gaudeamus. 9–20.
- Pew Research Center (2011) The future of the global Muslim population. Report. Luettu 19.2.2024.
- Putnam, Robert D (1995) Bowling alone. America's declining social capital. *Journal of Democracy* 6, 65–78. <https://doi.org/10.1353/jod.1995.0002>
- Ronkainen, Suvi (2017) Mitä väkivalta on? Teoksessa Johanna Niemi & Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.). *Sukupuolistunut väkivalta*. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino: Tampere. 19–35.
- Sahin, Abdullah (2022) Islam, social work and common good in the Muslim minority context of Europe: Rethinking Shari'a as relational ethics. Teoksessa Hansjörn Schmid & Amir Sheikhzadegan (toim.) *Exploring Islamic social work. Between community and common good*. Springer: Muslims in global societies series, 179–202. https://doi.org/10.1007/978-3-030-95880-0_11
- Salter, Michael (2014) Multi-perpetrator domestic violence. *Sage publications: Trauma, violence & Abuse* 15 (2), 102–112.
- Saikkku, Peppi & Rajavaara, Marketta & Seppälä, Ullamaija (2017) Monialainen yhteistyö paikallisessa työllisyyden hallinnassa. *Integroiva kirjallisuuskatsaus*. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan raportteja 7 (60).
- Scourfield, Jonathan & Warden, Rosalind & Gilliat-Ray, Sophie & Khan, Asma. & Otri, Sameh (2013) Religious nurture in British Muslim families: Implications for social work. *International Social Work* 56 (3), 326–342. <https://doi.org/10.1177/0020872812474032>
- Tönnies, Ferdinand & Loomis, Charles P (2001) Community and society. Courier corporation.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Whittemore, Robin. & Knafl, Kathleen (2005) The integrative review: Updated methodology. *Journal of Advanced Nursing* 52 (2), 546–553. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2005.03621.x>
- Yliruka, Laura & Vartio, Riitta & Pasanen, Kaisa & Petrelius, Päivi (2018) Monimutkaisat ja erityistä osaamista edellyttävät asiakastilanteet sosiaalityössä. valtakunnallisen kyselyn tuloksia. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi (16).
- Zvinkliene, Alina (2010) 'Honour killings' in a modern societies: Sociological perspective. *ICR Journal* 1 (3), 532–535. <https://doi.org/10.52282/icr.v1i3.736>

ENGLISH SUMMARY

Minna Taipale: An integrative literature review on community-based violence in Muslim communities and the role of social work in working with Muslim families.

This article delves into an area of violence that research has overlooked. Specifically, it analyzes how Muslim communities reflect community-based violence and the crucial role social work plays in supporting Muslim families affected by it. The study is based on an integrative review of 24 scientific studies conducted in English. The research is structured around three fundamental questions, and the data was thoroughly analyzed using content analysis. The study results indicate that community-based violence has unique characteristics that require further consideration. While religious and cultural traditions can contribute to enabling violence, they can also be leveraged to prevent and mitigate it. The increasing diversity of Muslim communities and their growing presence in Western countries highlights the need for culturally and religiously sensitive social work practices and interventions.